

AZ ÜGYVÉDI ÖSSZEFÉRHETETLENSÉGI OKOK ALÓLI KIVÉTELEK ELVI ÉS GYAKORLATI MEGKÖZELÍTÉSBN

BARANYI BERTOLD*^{ID}

* Egyetemi tanársegéd, ELTE Állam-és Jogtudományi Kar; ügyvéd, Baranyi-Timár Ügyvédi Iroda; a Magyar Jogász Egylet Közigazgatási Eljárásjogi Szakágának vezetője. E-mail: bertold.baranyi@ajk.elte.hu

Absztrakt

Az ügyvédi tevékenységgel összeférhetetlen tevékenységek és jogviszonyok rendszere látszólag szilárd alapelveket, törvényszerűségeket követ. A rendszerváltást követő időszakban az ügyvédi összeférhetlenség alóli kivételek köre fokozatosan bővült, és mára közel harminc olyan tevékenységet, illetve jogviszonyt különböztethetünk meg, amelyet a szó szoros értelmében vett ügyvédi tevékenység mellett, sőt adott esetben annak részeként az ügyvéd folytathat. Az ügyvédi összeférhetlenség alóli kivételeket éppen ezért a jogintézmény klasszikus elvi mércéjével vizsgálom, különös tekintettel arra is, hogy az összeférhetlenségi okok az ügyvédek számára gyakran indokolatlan korlátozásnak tűnnek, illetve – legalábbis látszólag – ellentmondanak a tisztességes gazdasági verseny logikájának. A vizsgálat alapján megállapítható, hogy az ügyvédi összeférhetlenségi okok alóli – tételesen szabályozott kivételek – változó mértékben, de valamennyi, az összeférhetlenségi okok alapját képező elvet kérdőjelezik meg.

Kulcsszavak

ügyvédi összeférhetlenség, ügyvédi függetlenség, ügyvédi hivatás tekintélye, igazságszolgáltatás

Abstract

The system of activities and legal relationships that are incompatible with the profession of attorney appears to follow a set of solid principles and regularities. In the period following the change of regime, the range of exceptions to the conflict of interest for lawyers has gradually expanded and there are now almost thirty activities and legal relationships which can be carried on by attorneys in addition to, or, where appropriate, as part of their activities in the strict sense of the word. I therefore examine the exceptions to the conflict of interest for lawyers in the light of the classic principles of the legal institution, particularly in view of the fact that the grounds for conflict of interest often appear to lawyers to be an unjustified restriction or, at least on the face of it, contrary to the logic of fair competition. The analysis shows that the exceptions to the conflict of interest grounds for attorneys, which are laid down in specific rules, call into

question, to varying degrees, all the principles underlying the conflict of interest grounds.

Keywords

incompatibility of attorneys, independence of attorneys, authority of the legal profession, administration of justice

1. Bevezetés

Sir Isaac Newton filozófiája lényegét így foglalta össze: „Bárcsak a természet többi jelenségét is ugyanilyen érveléssel tudnánk levezetni mechanikai elvekből; mert számos okból feltételezem, hogy mindezek bizonyos erőkön múlhatnak, amelyek a testek részecskéit eddig ismeretlen okok miatt vagy kölcsönösen egymás felé hajtják, és szabályos alakzatokba állnak össze, vagy taszítják és távolodnak egymástól. Mivel ezek az erők ismeretlenek, a filozófusok eddig hiába próbálták kutatni a természetet; de remélem, hogy az itt lefektetett elvek fényt derítenek erre vagy a filozófia valamelyik igazabb módszerére” (Newton, 1846, 68).

Az ügyvédi tevékenységgel összeférhetetlen tevékenységek és jogviszonyok rendszere látszólag a newtoni fizikához hasonlatosan szilárd alapelveket, törvényszerűségeket követ. Garantálja az igazságszolgáltatásba vetett közbizalmat az igazságszolgáltatásbeli pozíciók szétválasztásával. Biztosítja az ügyvédségbe vetett közbizalmat az ügyvéd közhatalomtól való és más, az ügyfél érdekeivel, valamint az ügyvéd sajátos pozíciójával összeegyeztethetetlen függelmi helyzet megelőzésével, továbbá az ügyvédi hivatás méltóságának megőrzésével. Az ügyféli érdekek érvényesülését szolgálja, hiszen megköveteli, hogy az ügyvéd főállásban az ügyfelek rendelkezésére álljon. Ezek az elvek egymást erősítve, és szélsőségesen alkalmazva a XX. század közepére lényegében elzárták az ügyvédeket szinte minden más kereső foglalkozás, tevékenység folytatásától, jogviszony létesítésétől.¹

A rendszerváltást követő időszakban az ügyvédi összeférhetlenség alóli kivételek köre fokozatosan egyre bővült, és mára közel harminc olyan tevékenységet, illetve jogviszonyt különböztethetünk meg, amelyet a szó szoros értelemben vett ügyvédi tevékenység mellett, sőt adott esetben annak részeként az ügyvéd folytathat. E kivételek, valamint az összeférhetlenségi okok alkalmazásának a gyakorlata – látszólag és valójában – gyakran ellentétbe kerülnek az összeférhetlenségi okok szabályozásának évszázadok alatt kikristályosodott elveivel.

Kérdés, hogy csupán egyedi, a főszabályt erősítő kivételekről, a klasszikus ügyvédi elvektől való indokolatlan eltérésekről van szó, vagy bár az ügyvédi összeférhetlenség (és ebből következően akár az ügyvédi hivatás) klasszikus alapelvei – az egyre komplexebbé váló jogi és társadalmi viszonyok közepette – makroszinten látszólag továbbra is működnek, az egyes kivételek és a gyakorlat szintjén megjelenő eltérések miatt éppen azok érvényessége kérdéselődik meg.

A jelen tanulmányban az ügyvédi összeférhetlenség alóli kivételeket éppen ezért a jogintézmény klasszikus elvei mércéjével vizsgálom, különös tekintettel arra is, hogy az összeférhetlenségi okok az ügyvédek számára gyakran indokolatlan korlátozásnak tűnnek, illetve – legalábbis látszólag – ellentmondanak a tisztességes gazdasági verseny logikájának.

¹ Lásd az ügyvédi hivatás gyakorlásáról és az ügyvédek szervezetéről szóló 1958. évi 12. törvényerejű rendelet 5. §-át.

2. A vizsgálat fogalmi alapjai és módszertana

2.1. Az ügyvédi összeférhetlenségi okok

A jelen tanulmányban – az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény (a továbbiakban: Üttv.) hatályos szabályozásával összhangban² – ügyvédi összeférhetlenség alatt *a szűk értelemben vett ügyvédi tevékenység folytatását abszolút kizáró jogviszonyok és tevékenységek rendszerét* értem.

Az összeférhetlenség ugyan nem csupán az ügyvédekre, hanem más *ügyvédi* vagy azzal rokon *tevékenységet gyakorló* jogalanyokra³ is kiterjed, de a jelen munkában kizárólag szűk értelemben az ügyvédekre vonatkozó összeférhetlenségi okokkal és az ezek alóli kivételekkel foglalkozom.

Az összeférhetlenség *az ügyvédi tevékenységet kizárja*, hiszen fennállása esetén az ügyvédi tevékenység – főszabály szerint – nem folytatható,⁴ a kérelmezőt nem veszik fel az ügyvédi kamarába,⁵ illetve az végső soron a kamarai tagság megszűnését eredményezheti.⁶

Az összeférhetlenségi ok az ügyvédi tevékenységet *abszolút kizáró ok*, hiszen az alól nem adható felmentés, és fennállása független az ügyfelektől, azok érdekeitől, azok harmadik személyekhez fűződő viszonyától. A jogalkotó az összeférhetlenségi ok esetében megdönthetetlenül vélelmezi, hogy a fennálló jogviszony, illetve folytatott tevékenység nem egyeztethető össze az ügyvédi tevékenység folytatásával.

Az összeférhetlenségi okok alapvetően valamely, az ügyvédi tevékenységen kívüli *tevékenység* folytatásával, illetve ilyen tevékenység folytatására vonatkozó, és rendszerint azzal járó más *jogviszony* fenntartásával valósulnak meg.

2.2. Az ügyvédi összeférhetlenségi okok szabályozásának elvei

Tudományos kutatásom középpontjában az ügyvédi összeférhetlenségi okok alapelvei és azok érvényesülése áll. Eddigi – jogtörténeti (Baranyi, 2024), alkotmányjogi, uniós jogi és a hatályos jogra vonatkozó indokoláson és szakirodalmon alapuló – kutatásaim⁷ alapján az ügyvédi tevékenység potenciális alapelveinek a körét az alábbiak szerint azonosítottam:

- a) az *ügyvédi függetlenség* elve, ezen belül is
 - aa) elsődlegesen az *igazságszolgáltatási pozíciók szétválasztása*,
 - ab) másodlagosan az ügyvédek *közhatalomtól való függetlenségének* a biztosítása,
 - ac) harmadlagosan a *minden más függelmi helyzettől való mentesség* biztosítása,
- b) az ügyvédségbe vetett *közbizalom* elve, az ügyvédi függetlenségen túl az *ügyvédi hivatás tekintélyének védelmén* keresztül,
- c) az *ügyfél érdekei elsődlegességének* elve, a fentiekén túlmenően főként az ügyvédi hivatás teljes munkaidőt igénylő *főfoglalkozás* jellege,
- d) mindezekkel szemben a *verseny szabadsága*.

² Üttv. 17. alcím.

³ A hatályos szabályozásban a kamarai jogtanácsosokra, az alkalmazott ügyvédekre, az ügyvédjelöltekre, a jogi előadókra, az európai közösségi jogászokra, de még a külföldi jogitanácsadóokra is.

⁴ Üttv. 22. § (1) bekezdés a) pont.

⁵ Üttv. 58. § (1) bekezdés i) pont, 58. § (2) bekezdés g) pont.

⁶ Üttv. 149. § (1) bekezdés c) pont.

⁷ The Principles of Regulating Attorney Incompatibility (Studia Iuridica Lublinensia, megjelenés alatt).

2.3. Az összeférhetlenségi okok alóli kivételek

Az Üttv. az ügyvédi összeférhetlenség alóli kivételek komplex rendszerét tartalmazza. Szűk értelemben az ügyvédi összeférhetlenségi okok alóli kivételeket az Üttv. 24. § (1) bekezdésében felsorolt jogviszonyok és tevékenységek képezik. Tartalmi értelemben azonban az Üttv. további kivételeket is tartalmaz:

- a) az Üttv. 3. § (1) bekezdése szerinti *kiegészítő tevékenységek* a gyakorlatban szintén az összeférhetlenség alóli kivételként jelentkeznek, sőt e tevékenységeket az ügyvéd e minőségében végezheti,
- b) az Üttv. 23. § (3) bekezdése alapján a *választott közjogi tisztségviselői megbíztatás* csak akkor összeférhetetlen az ügyvédi tevékenységgel, ha a tisztségviselő jogállását szabályozó törvény maga így rendelkezik,
- c) az Üttv. 24. § (3) bekezdése pedig az *oktatói, tudományos és művészeti tevékenységet*, mint kivételt a függelmi helyzetet jelentő munka- és szolgálati jogviszonyokban is lehetővé tesz, sőt – érdekes kodifikációs megoldással – kibővíti az ilyen tevékenységet alaptevékenységként *folytató szervezetben betöltött tisztségviselői és vezetői megbíztatással* is.

2.4. A vizsgálat módszertana

A jelen tanulmányban összefoglalt kutatásomban a fenti elvjelöltek gyakorlati érvényesülését egyenként vizsgáltam az egyes kivételek tekintetében. Ennek során az alábbi módszert követtem:

- a) meghatároztam a kivételi körbe tartozó tevékenység, illetve jogviszony fogalmát, tartalmát,
- b) megvizsgáltam, hogy a kivétel elvi szinten, valamint megismerhető gyakorlatát tekintve összeegyeztethető-e az összeférhetlenségi okok alapjául szolgáló egyes alapelvekkel, azok érvényesülését erősíti vagy éppen gyengíti,
- c) az ügyvédségbe vetett közbizalom, és konkrétan az ügyvédi hivatás méltósága kapcsán a foglalkozások presztízsét mérő statisztikai kutatások alapján vizsgáltam az egyes kivételt képező foglalkozások, valamint az ügyvédi hivatás presztízsét,
- d) végül – mintegy ezek ellenpontjaként – versenyjogi szempontból értékeltem a kivételeket az Európai Unió Bírósága (EUB) által a Wouters ügyben⁸ kidolgozott teszt segítségével (Miskolczi, 2006; Fazekas, 2007).

E tanulmányban nincs lehetőség a kutatás teljeskörű bemutatására, hiszen ehhez a 13 kiegészítő, valamint 15 + 1 nem összeférhetetlen tevékenységet, illetve jogviszonyt kellene legalább négy szempontból elemeznem, ami értelemszerűen szétfeszítené a műfaj kereteit. Ezért itt a készülő doktori értekezésemben részletesen bemutatásra kerülő elemzésnek a szűk értelemben vett – azaz az Üttv. 24. § (1) bekezdése szerinti – kivételekre vonatkozó eredményeit, és az abból levont következtetéseket foglalom össze, még hozzá az alapelvek rendszerét követve. Ugyancsak terjedelmi okokból nincs lehetőségem a kérdés fenti d) pont szerinti versenyjogi elemzésére, mert az önálló tanulmány tárgya lehetne.

⁸ 2002. február 19-i Wouters ítélet, C-309/99, EU:C:2002:98.

3. Az igazságszolgáltatási funkciók szétválasztása

A tág értelemben vett igazságszolgáltatásbeli pozíciók szétválasztását az indokolja, hogy

- a) a tisztességes eljárás és az igazságszolgáltatás pártatlansága sérelmének az esélyét is kizárják,
- b) ne alakulhasson ki az igazságszolgáltatáson belüli érdekkonfliktus, és
- c) az ügyvédnek az ügyvédi tevékenységen kívül vállalt kötelezettségei potenciálisan se hathassanak ki ügyvédi feladatai ellátására és viszont.

Az Üttv. az igazságszolgáltatásbeli szerepek szétválasztásának a követelményét nem rögzíti közvetlenül, hanem részben a munkaviszony jellegű jogviszonyok, részben a rendszeresen ellenérték fejében végzett egyéb tevékenységek tilalma körében érvényesíti. A jogállási törvények ezzel párhuzamosan szintén kizárják, hogy az ügyvédi tevékenység gyakorlója bírói, ügyészi, közjegyzői, ülnöki, igazságügyi szakértői, bírósági végrehajtói vagy ezeket helyettesítő jogviszonyban álljon. Van azonban három határterület, ahol az ügyvédi tevékenység gyakorlója megjelenhet az igazságszolgáltatás más szereplőjeként.

3.1. Eseti szakértői tevékenység

Az Üttv. nem mondja ki kifejezetten az igazságügyi szakértői jogállás összeférhetlenségét. A Szaktv.⁹ 2. § 8. pontja alapján ugyanakkor az igazságügyi szakértő köteles eleget tenni a kirendelésnek, valamint tevékenységét díj ellenében végzi, ezért megállapítható, hogy az igazságügyi szakértői státusz immanens eleme e tevékenység rendszeresen, ellenérték fejében történő ellátása, vagyis az Üttv. 23. § (1) bekezdése alapján összeférhetetlen.

A Szaktv. 4. § (4) bekezdése alapján ugyanakkor kivételesen – így különösen akkor, ha az adott szakterületen nincs bejegyzett szakértő – az igazságügyi szakértői tevékenység ellátására megfelelő szakértelemmel rendelkező eseti szakértő is igénybe vehető. A szakértői felkérés elvállalásának szabadsága, ebből eredően a szakértői tevékenység potenciálisan eseti jellege, és az, hogy ebben az esetben az eseti szakértő biztosan nem munkaviszony jellegű jogviszonyban áll, lehetővé teszi az ügyvéd eseti szakértőként való eljárását.

Az sem zárható ki, hogy az ügyvéd valamely nem jogi szakterületen különleges szaktudással rendelkezzen, ahol igazságügyi szakértő objektív okokból nem tud eljárni. A Kompetencia-rendelet¹⁰ szerinti titokvédelmi szakértői területen ugyanakkor tipikus, hogy nem áll rendelkezésre igazságügyi szakértő,¹¹ és van olyan ügyvédi tevékenységet gyakorló, aki rendelkezik a szakértői tevékenység ellátásához szükséges különleges szakértelemmel.

A kérdés az, hogy azok az elvek, okok, amelyek miatt az ügyvéd nem lehet igazságügyi szakértő, nem állnak-e fenn az eseti szakértőként folytatott szakértői tevékenység esetén is.

- a) Ha az ügyvéd eseti szakértő lehet, akkor ez a szabályozás önmagában nem zárja ki a tisztességes eljárás és az igazságszolgáltatás pártatlansága sérelmének az elvi esélyét.
- b) Az eseti szakértői tevékenység folytatásának a lehetősége magában hordozza az igazságszolgáltatáson belüli érdekkonfliktus veszélyét is. Hiszen bár az ügyvéd eseti szakértőként olyan ügyben nem járhat el, amelyben más pozícióban, így jogi képviselőként vagy védőként is megjelenik, de könnyen elképzelhető, hogy ügyvédként

⁹ Az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény.

¹⁰ Az igazságügyi szakértői szakterületekről, valamint az azokhoz kapcsolódó képesítési és egyéb szakmai feltételekről szóló 9/2006. (II. 27.) IM rendelet.

¹¹ Igazságügyi Minisztérium. Online: <https://inyr.im.gov.hu/>

vállalt egyéb kötelezettségei összeütközhetnek a szakértőként rá háruló kötelezettségekkel is.

- c) Az ügyvédnek az ügyvédi tevékenységen kívül vállalt kötelezettségeitől való függetlensége nehezen egyeztethető össze azzal, hogy az ügyvéd eseti jelleggel, *ad absurdum* ellenérték nélkül fajsúlyos ügyekben is eljárhat eseti szakértőként.

3.2. Választottbíráskodás

A választottbíráskodást az 1983. évi ügyvédi tvr. 3. § (1) bekezdése eredetileg tiltotta az ügyvédek számára, mint munkaviszonynak nem minősülő kereső foglalkozást. A törvényerejű rendelet 1995. évi módosítása arra hivatkozással, hogy nincs az összeférhetlenségnek indoka, és célszerű, hogy az ügyvédek a szakértelmüket a választottbíráskodás körében is használhassák, az általános tilalom alóli egyik első – és máig is fennálló – kivételként megengedte a választottbírói tevékenység folytatását.¹²

A választottbíráskodás – az 1998. évi ügyvédi törvény indokolásával ellentétben – legalábbis funkcionálisan igazságszolgáltatási tevékenységnek minősül: az állami bíráskodás elsőrendű alternatívája, annak a derogálása, azaz bár *prima facie* nem, de funkcionálisan valójában ítélkezési tevékenység, hiszen a választottbírói ítéletnek ugyanaz a hatálya, mint az állami bíróság jogerős ítéletének; különleges, de az állam által elismert bíróság, ami abból is látszik, hogy az állam közhatalmi kényszerrel végrehajtja a választottbírói döntéseit; azt az Alkotmánybíróság maga is igazságszolgáltatási jellegű, de nem ítélkező (*non judicial*) tevékenységnek tekinti (Varga, 2019, 5; Sárközy, 2018; Köblös, 2007; Timár, 2021, 11).

Felmerülhet, hogy az ügyvédi tevékenységgel csak az állami igazságszolgáltatásnak kell elvi alapon összeférhetetlennek lennie. Ez azonban nem lenne logikus. A kettő között a lényegi különbség témánk szempontjából az államtól való függés. Az állami (jogállami) igazságszolgáltatás sajátossága azonban, hogy a benne ítélkezési tevékenységet folytató bírák maguk is függetlenek, és csak a törvénynek vannak alárendelve, ítélkezési tevékenységük tekintetében nem utasíthatóak.¹³ Ebből viszont az következik, hogy az állami és nem állami igazságszolgáltatásban betöltött ítélkező jellegű tevékenység között az ügyvédi összeférhetlenség szempontjából nem indokolt különbséget tenni.

Ezt támasztja alá az is, hogy a választottbíráskodás és az ügyvédkedés vegyítésével praktikusán együtt járnak mindazok a kockázatok, amelyek az állami bíráskodás és az ügyvédkedés vegyítésével együtt járnának. Az igazságszolgáltatásbeli pozíciók szétválasztásának indokai szempontjából vizsgálva:

- a) A tisztességes eljárás és a választottbírói eljárás pártatlansága sérelmének az elvi esélye fennáll, melynek ügyvállalási korlátozásokkal igyekeznek elejét venni.
- b) Bár a választottbíróként eljáró ügyvéd ugyanazon ügyben értelemszerűen nem járhat el jogi képviselőként, nem kizárt, hogy az ügyvéd más ügyvédként vállalt egyéb kötelezettségei összeütköznek a választottbíróként rá háruló kötelezettségekkel.
- c) Sőt, mivel a választottbírákat közvetetten vagy közvetlenül a jogvitában érintett felek választják, a választottbíró magatartását befolyásolhatja, hogy az milyen hatással lesz a későbbi ügyvédi megbízásaira.

¹² Az ügyvédségről szóló 1983. évi 4. törvényerejű rendelet módosításáról szóló 1995. évi I. törvény 1. §.

¹³ Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdés.

3.3. A jogi szakfordítói és tolmácsolási tevékenység

A szakfordításról és tolmácsolásról szóló 24/1986. (VI. 26.) MT rendelet (a továbbiakban: MT rendelet) 2. §-a és 3. §-a egyértelművé teszi, hogy – a témánk szempontjából érdekes – bírósági eljárásban jogi szakfordítást és tolmácsolást munkaviszonyban, valamint munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban díjazás ellenében, szakfordító vagy tolmács képesítéssel rendelkező személy végezhet, akit az ügyre vonatkozó tényekre és adatokra nézve titoktartási kötelezettség terhel.

A bírósági eljárási törvények alapján a tolmácsok és jogi szakfordítók státuszának szabályozása lényegében a szakértőkével egyező.¹⁴ Ugyanakkor a szakirodalom ezt a fajta összemosást nem tartja megalapozottnak, a tolmács (és értelemszerűen a jogi szakfordító) ugyanis nem rendelkezik döntést támogató jogkörrel, feladata, hogy a magyar nyelven nem beszélő személy nyilatkozatát a forrásnyelvnek megfelelően fordítsa át magyar nyelvre, bármi hangozzék is el a nyilatkozatban (Ugróczy, 2024). Abból a szempontból azonban a szakirodalom sem tesz különbséget a szakértők és a tolmácsok, illetve a jogi szakfordítók között, hogy függetlennek kell lenniük az eljárás más résztvevőitől. Ezáltal az ügyvédi összeférhetlenség alóli kivételük lényegében az eseti szakértők kapcsán tárgyalt kockázatokat és problémákat veti fel, két lényeges eltéréssel.

Az egyik az, hogy az ügyvéd a jogi szakfordítói és tolmácsolási tevékenységet nem csupán eseti jelleggel, hanem rendszeresen, ellenérték fejében is végezheti. Ennek megfelelően megnő az ügyvédi és a nem összeférhetetlen tevékenységhez kapcsolódó érdekek közötti konfliktusok esélye is.

A másik az, hogy az MT rendelet 6. § (1) bekezdése alapján a szakfordító és a tolmácsvetékenység központi ágazati irányítását az igazságügyért felelős miniszter látja el, méghozzá függetlenül attól, hogy a tevékenységet folytató szerv vagy személy milyen szervezeti keretekben vagy szervezeti alárendeltségben működik. Látszólag egy letűnt kor, letűnt államszervezésének redundáns maradványa. Ennek azonban ellentmondani látszik, hogy maga a rendelkezés – az irányítási hatáskört gyakorló miniszter személye tekintetében – 1986 óta háromszor, legutóbb 2014-ben módosult, sőt a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 182/2022. (V. 24.) Korm. rendelet 122. § (8) bekezdés g) pontja párhuzamosan maga is megismétli a rendelkezést. Ezen irányítási jogkör pontos tartalmát nem ismerjük (a jogszabályok nem tartalmazzák az igazságügyért felelős miniszter számára ehhez kapcsolódó konkrét hatásköröket), ugyanakkor az mind a pozitív jogi szabályozásból, mind a szakirodalomból egyértelmű, hogy egymással alá-főlérendeltségben álló jogalanyok közötti jogviszonyt feltételez. Mindenesetre legalábbis megkérdőjelezi az e tevékenységeket folytató ügyvédeknek a végrehajtó hatalomtól való függetlenségét.

4. A közhatalomtól való függetlenség

A jogalkotó a közhatalom gyakorlását nem mindig, és időben is változó terjedelemben tekintette az ügyvédi tevékenységgel összeférhetetlennek.

A jelen írásban elsősorban azokat az eseteket kell górcső alá vennünk, amikor a választott tisztségről szóló törvény nem vagy nem minden esetben mondja ki az ügyvédi tevékenységgel való összeférhetlenséget. Ezen felül vizsgálnunk kell a közhatalom-gyakorlással járó nem választott tisztségviselők összeférhetlenségét is.

¹⁴ Lásd a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 61. §-át, valamint a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 201. § (1) bekezdését.

4.1. Választott közjogi tisztségviselők

Az Üttv. 23. § (3) bekezdése a kérdést – legalábbis a választott közjogi tisztségviselők tekintetében – elvileg rövidre zárja azzal, hogy a választott közjogi tisztségviselői megbízatás az ügyvédi tevékenység gyakorlásával akkor összeférhetetlen, ha a tisztségviselő jogállását szabályozó törvény így rendelkezik. Ennek több következménye is van.

Egyrészt ezzel a jogalkotó – legalábbis látszólag – lemondott arról, hogy a közhatalom gyakorlásával való összeférhetlenség kérdésében ügyvédi, ügyvédi függetlenségi szempontból szabályozzon. Az összeférhetlenség mércéje ebben a logikában nem az, hogy az ügyvédi tevékenységet, annak függetlenségét mennyiben befolyásolná hátrányosan az egyidejűleg ellátott, választott közjogi tisztségviselői tevékenység, hanem épp ellenkezőleg, arra épül, hogy a közhatalom gyakorlásában mennyire kívánatos ügyvédek közvetlen részvétele. Érdemes tehát a választott közhatalmi tisztségviselőkre vonatkozó összeférhetlenségi okok céljait összevetni az ügyvédi összeférhetlenségi okok céljaival. Ehhez a Bihari Mihály által az országgyűlési képviselők összeférhetlenségére vonatkozóan összegyűjtött célokat veszem alapul (abból a feltételezésből kiindulva, hogy a választott közjogi tisztségviselő prototípusaiként a rájuk vonatkozó célok azonosak a más választott közjogi tisztségviselők összeférhetlenségére vonatkozó célokkal) (Bihari, 1997, 9–10).

- a) *Az anyagi függetlenség* biztosítása elsősorban a közhatalom-gyakorlók összeférhetlensége szempontjából lényeges indoka az összeférhetlenségnek, az ügyvédi tevékenység szempontjából ez nem releváns. *A szervezeti függetlenség* biztosítása az ügyvédség tekintetében az ügyvédi kamara, és nem az összeférhetlenségi szabályok útján valósul meg.
- b) *A hatalmi függetlenségének* biztosítása, a hatáskörök és a hatalmi pozíciók koncentrációjának megakadályozása, a hatalmi ágak elválasztásának garantálása – az igazságszolgáltatásbeli pozíciók szétválasztásán túlmenően – szintén nem az ügyvédi, hanem a közhatalom-gyakorlói összeférhetlenség mozgatórugója.
- c) *A gazdasági és a politikai pozíciók összefonódásának megakadályozása és különösen a nem kívánatos érdekérvényesítés és befolyásolás megakadályozása* értelmezhető az ügyvédi hivatás tekintetében is csak éppen fordított előjellel, hiszen az ügyvédi függetlenség egyik kiemelt aspektusa, hogy az ügyvéd ne kerüljön olyan helyzetbe, amikor a különböző pozícióban általa képviselendő érdekek konfliktusa az ügyféli érdekek háttérbe szorítását eredményezi. Természetesen a közhatalom gyakorlójától éppen az várható el, hogy az általa képviselt egyéni érdekek ne szorítsák háttérbe az általa képviselendő közérdeket.
- d) Vélelmezhetjük, hogy a közhatalomgyakorlásra és az ügyvédi hivatás gyakorlására való *méltatlanság* megítélése hasonló értékítéletet követel meg. Ebből azonban az is következik, hogy az egymással való összeférhetlenségük szempontja nem lehet a méltatlanság, hiszen ezzel azt mondanánk, hogy az ügyvédhez nem méltó politizálni vagy közhatalmat gyakorolni, illetve a közhatalom gyakorlásához méltatlan lenne ügyvédkedni.
- e) A közhatalom-gyakorlókkal szemben az ügyvédek *vagyoni és jövedelmi viszonyainak átláthatósága és ellenőrizhetősége* a magyar jogban egyáltalán nem jelenik meg követelményként, sőt visszafogottabban érvényesül lényegében bármely más szakmagyakorlóhoz képest (gondoljunk csak arra, hogy az ügyvédi irodák beszámolóit, szemben minden más üzletszerű tevékenységet folytató gazdálkodó szervezetével, nem nyilvánosak).

Másrészt, bár kétségtelenül megelőzi az összeférhetlenségi okok szabályozásának a duplikációját, ugyanakkor ez azt is jelenti, hogy az összeférhetlenségi szabályokat egyszerre alkalmazzák a választott közjogi tisztségviselői tevékenység szabályszerűségének felügyeletére hivatott szervek és az ügyvédi tevékenység tisztasága felett örökös ügyvédi kamarák (Bánáti & Baranyi, 2021, 139).

4.1.1. Közvetlenül választott közjogi tisztségviselők

Az Üttv. 23. § (3) bekezdése alapján az ügyvédi tevékenység összeférhetlenné vált az országgyűlési képviselői, illetve a nemzetiségi szószólói megbízatással.¹⁵ Ezzel szemben nem összeférhetetlen az *európai parlamenti képviselő* megbízatással,¹⁶ valamint a *helyi önkormányzati képviselői* megbízatással.¹⁷ Nem összeférhetetlen az ügyvédi tevékenységgel az országos *nemzetiségi önkormányzat társadalmi megbízatás keretében ellátott elnöki és alelnöki tisztsége*, illetve a *helyi nemzetiségi önkormányzat elnöki tisztsége* sem.¹⁸ E körben ugyanazok a kockázatok és veszélyek jelennek meg, mint a helyi önkormányzati képviselők, illetve a nem főállású polgármesterek esetében.

Az Alkotmánybíróság már az 1158/B/1990. AB határozatában foglalkozott a kérdéssel, és ugyan elismerte, hogy nem elkülönült hatalmi szervezet, de a *polgármesteri tisztséghez* kapcsolódó közhatalmi jogosítványok gyakorlása sértene az ügyvédi függetlenséget és megengedhetetlen előnyökhöz juttatná az e jogokkal felruházott ügyvédet, vagyis az ezt kizáró összeférhetlenségi ok megalapozott.

Az 1998. évi ügyvédi törvény már csak a főállású polgármesteri tisztséget tiltotta meg az ügyvédek számára, a változtatást különösebben nem indokolta. Az Üttv. 23. § (3) bekezdése pedig az Möt.-re bízta az összeférhetlenség szabályozását e körben, amely szerint ügyvéd nem lehet 3000 fő fölötti település főállású polgármestere, ugyanakkor lehet társadalmi megbízatású polgármester, illetve lehet 3000 fő és az alatti lakosságszámú település főállású polgármestere.¹⁹

Az ügyvédi függetlenségen belül a közhatalomtól való függetlenség, illetve a minden más függelmi helyzettől való mentesség biztosítása tekintetében tehát fokozatbeli különbség látható a nemzeti, az európai, a helyi, illetve a nemzetiségi képviselő tekintetében. Az európai parlamenti képviselők összeférhetlenségére vonatkozó szabályok egyrészt az uniós jogból,²⁰ részben azonban kizárólag a hazai jogalkotó akaratából²¹ fakadnak. Ez utóbbi körben az indoklás lakonikusan csak a magyar közjogi rendszerre hivatkozik. Az Európai Parlament komoly, és egyre szélesebb körű közhatalmi jogosítványokat gyakorol, ennek megfelelően nem világos az, mi az országgyűlési képviselői összeférhetlenségtől eltérő szabályozás indoka az ügyvédi tevékenység kapcsán. Ugyanakkor, ha abból indulunk ki, amit az Alkotmánybíróság az 1158/B/1990. AB határozatában megállapított, akár arra is juthatunk, hogy egy kistelepülés

¹⁵ Az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény 80. §-a, illetve 29/A. § (6) bekezdése.

¹⁶ Az Európai Parlament magyarországi képviselőinek jogállásáról szóló 2004. évi LVII. törvény 6. § (1) bekezdése és 8. § (1) bekezdése.

¹⁷ 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól (a továbbiakban: Möt.) 36. §.

¹⁸ A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény 105. § (1) bekezdés, 106. § (1), (3), (9) és (11) bekezdés.

¹⁹ Möt. 72. § (1) és (2) bekezdés.

²⁰ A 76/787/EGK, ESZAK, Euratom határozathoz csatolt, az Európai Parlament képviselőinek közvetlen és általános választójog alapján történő választásáról szóló Okmány 7. cikke.

²¹ Az Európai Parlament magyarországi képviselőinek jogállásáról szóló 2004. évi LVII. törvény 8. § (2) bekezdése.

polgármestere, illetve egy helyi képviselő esetében nagyobb lehet a kockázata az elfogultságnak, a személyi érdekeltség visszaélészerű érvényesülésének, és annak is, hogy a képviselőként is tevékenykedő ügyvéd a versenytársaihoz képest megengedhetetlen előnyökhöz jut. Ezt ellensúlyozhatja az összefonódás helyi közösségek általi kontrollja.

4.1.2. Közvetetten választott közjogi tisztségviselők

Felmerül a kérdés, hogy az összeférhetlenségi szabály megfordítása a nem közvetlenül, hanem közvetetten, így például az Országgyűlés által megválasztott közjogi tisztségviselőkre is alkalmazandó-e. Abból, hogy az Üttv. a helyi önkormányzati és nemzetiségi önkormányzati szervek által megválasztott tisztségviselőket külön is nevesíti, arra lehetne következtetni, hogy nem. Ugyancsak ezzel ellentétes következtetést támaszt alá az, hogy így a választási bizottságok választott tagjai kétszeresen is kivételt képeznének az összeférhetlenségi okok alól. Egyrészt azért, mert ugyan közvetetten, de az Országgyűlés, a közgyűlés, illetve a képviselő-testület választja őket. Másrészt azért is, mert az Üttv. 24. § (1) bekezdés f) pontja kifejezetten így rendelkezik. A szakirodalom azonban úgy foglal állást, hogy ez az értelmezés ellentétes lenne a szabályozás azon céljával, hogy a magas közjogi tisztségek esetében ne az ügyvédi szabályozás, hanem a jogállási törvények legyenek mérvadóak az összeférhetlenség tekintetében (Bánáti & Baranyi, 2021, 139).

Ennek megfelelően összeférhetetlen az ügyvédi tevékenységgel az Országgyűlés által választott köztársasági elnök, az alkotmánybíró, az ombudsman, a számvevőszéki elnök és alelnök, a politikai felsővezetők, a kúriai elnök és a legfőbb ügyész tisztsége.

Nem találunk az ügyvédi tevékenységet kizáró összeférhetlenségi szabályt a *Monetáris Tanács* – szintén az Országgyűlés által választott²² és munkaviszonyban álló – tagjai tekintetében, holott a Monetáris Tanács hatáskörébe olyan stratégiai döntések²³ tartoznak, amelyek a feltehetőleg ügyvédként a pénzügyi jogi területen tevékenykedő monetáris tanács tag ügyfelei számára közel sem lényegtelenek. Hasonló a helyzet a *Médiatanács* tagjai esetében is, hiszen őket az Országgyűlés választja meg,²⁴ de kifejezett összeférhetlenségi szabály az ügyvédi tevékenységüket nem zárja ki. Mindkét esetben kizárt ugyanakkor, hogy munkavégzési kötelezettséggel járó – a munkaviszonyhoz képest – egyéb jogviszonyt tartson fenn a tanács tagja olyan szervezetnél, amelynek a felügyeletét a Magyar Nemzeti Bank, illetve a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság látja el.²⁵ Bár a nemzetközi jogban és szakirodalomban nincs ehhez hasonló fogalom, de a magyar joganyagban tradicionálisan munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyként jelölik meg azokat a jogviszonyokat, amelyek a szürke zónába sorolandók (Gyulavári, 2010, 98). A társadalombiztosítás ellátásaira jogosultakról, valamint ezen ellátások fedezetéről szóló 2019. évi CXXII. törvény 6. § (1) bekezdés f) pontja egyértelműen idesorolja a megbízási jogviszonyt is. Ez pedig azt jelenti, hogy a tanácsstaggá váló ügyvédnek éppen azon ügyfeleivel kell felmondania a megbízási szerződését, akikkel kapcsolatban érdekkonfliktusa merülhetne fel közhivatása és ügyvédi hivatása egyidejű gyakorlása során.

²² Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. törvény (a továbbiakban: Mnbtv.) 9. § (4) bekezdés c) pont.

²³ Mnbtv. 9. § (1) bekezdés.

²⁴ A médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény (a továbbiakban: Mttv.) 124. § (1) bekezdés.

²⁵ Mnbtv. 152. § (1) bekezdés, Mttv. 127. § (1) bekezdés, 118. § (1) bekezdés b) és e) pont.

Nem tartalmaz ugyanakkor ehhez hasonló összeférhetlenségi szabályt a választási eljárásról szóló törvény a *választási bizottságok* tekintetében.²⁶ Ez a választás azonban tudatos a jogalkotó részéről, hiszen társadalmi hasznosság alapján kivételt ad a jogi szakértelem becsatornázása érdekében, amely szempont tehát felülmúlja a közhatalmi és a gazdasági pozíciók összefonódása, valamint a nem kívánatos érdekérvényesítés és befolyásolás megakadályozása szempontjait (Bánáti & Baranyi, 2021, 139).

4.2. Nem választott közzolgálati tisztséggel való összeférhetlenség

Az Üttv. 23. § (1) bekezdés a) pontja – a választott közjogi tisztségviselőknél kívül – kizárja, hogy az ügyvéd közzolgálati jogviszonyban álljon. Az Üttv. rendkívül tágan határozza meg a közzolgálat fogalmát: abba a közigazgatási perrendtartásban²⁷ meghatározott jogviszonyokon felül beletartozik a bírák, az igazságügyi alkalmazottak, továbbá az ügyészségi alkalmazottak szolgálati viszonya is. Ez a gyakorlatban lefedi a közhatalom gyakorlására irányuló, nem választással létrejövő jogviszonyokat, ami biztosítja e tekintetben az ügyvédek közhatalomtól való függetlenségét, hiszen ennek következtében az igazságszolgáltatáson kívül, azaz a végrehajtó hatalom tekintetében sem fordulhat elő olyan pozícióhalmozás, melyben az ügyvéd egyszerre közhatalomgyakorlóként is fellép.

5. Minden más függelmi helyzettől való mentesség

Sulyok Tamás kutatásai alapján az ügyvédséggel és az ügyvéddel szembeni közbizalom védelme érdekében alkotott jogszabályok akkor felelnek meg a tisztességes eljárás alkotmányos követelményének, ha az ügyvédség és az ügyvéd számára olyan független jogi helyzetet teremtenek, amelyben az ügyvéddel szemben az általános társadalmi meggyőződés és értékítélet alapján *nem merülhet fel a tisztességtelen befolyás érvényesülésének még a látszata sem* (Sulyok, 2013, 186). Ebből fakadóan az ügyvéd funkcionális függetlenségének Magyarországon fontos része, hogy az ügyvédnek működése körében *függetlennek kell lennie minden olyan hatástól, amely alkalmas arra, hogy az ügyvédet eltérítse az esküjéhez és szakmai meggyőződéséhez illeszkedő tevékenységtől* (Sulyok, 2013, 190). Sulyok szerint a magyar jogi gondolkodás ebből vezeti le az ügyvéd egzisztenciális függetlenségének, illetve szabadfoglalkozásuként való működésének alkotmányos követelményét (Sulyok, 2013, 188).

Részben ebből következik az Üttv. 23. § (1) bekezdés a) és c) pontja, amely a rendszerváltás előtti szabályozással egyezően, a foglalkoztatási jogviszonyok és más munkavégzésre irányuló jogviszonyok teljes tilalmán alapuló főszabályt rögzíti.

5.1. Foglalkoztatási jogviszony

Az Üttv. indokolása szerint a munkaviszony (és minden más foglalkoztatási jogviszony) azért összeférhetetlen az ügyvédi tevékenységgel, mert a munkavállaló a munkáltatónak alárendelt pozícióban van, így az ügyvéd munkavállalóként nem lenne abban a helyzetben, hogy megtagadja azoknak a munkáltatói utasításoknak a teljesítését, melyek az ügyvédi tevékenységével összeütközésbe kerülhetnének. Ez összhangban van az Alkotmánybíróság gyakorlatával is,

²⁶ A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény 18. §.

²⁷ 2017. évi I. törvény a közigazgatási perrendtartásról 4. § (7) bekezdés 3. pontja.

mely szerint más kereső foglalkozás folytatása az ügyvédi foglalkozás gyakorlásának hivatás-szerűségével összeegyeztethetetlen, a munkaviszony létesítése pedig ezen túl az ügyvédség függetlenségének mond ellent a munkaviszonyban foglalt függőség folytán.²⁸

A foglalkoztatási jogviszony tilalma alól kivételként az Üttv. – a választott közjogi tiszt-ségviselők sajátos szabályozását leszámítva – kifejezetten csak bármilyen jogviszonyban, akár foglalkoztatotti jogviszonyban is folytatott az oktatói, tudományos és művészeti tevékenységet, valamint az ilyen tevékenységet alaptevékenységként folytató szervezetben betöltött tiszt-ségviselői és vezetői megbízatást határozza meg. De ez nem teljeskörű.

Az ügyvédi tevékenységgel nem összeférhetetlen *választott közjogi tiszt-ségviselői* pozícióban állók kétségkívül egyben foglalkoztatási jogviszonyban is állnak. E tiszt-ségviselők ugyanakkor vagy vezetik, irányítják az adott szervezetet (például polgármester, nemzetiségi önkormányzat elnöke), vagy pedig függetlenek a saját pozíciójukban (képviselők), és ennek megfelelően sem alárendeltségi pozícióban nem állnak, sem munkáltatói utasítást nem kell követniük. Ez a kivétel tehát ebből a szempontból megállja a helyét.

Az Üttv. 23. § (1) bekezdés c) pontja szerinti munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony tilalma alóli kivételként fogalmazza meg az Üttv. 24. § (1) bekezdés d) pontja az *önkéntes tartalékos szolgálati viszonyt*. Ez azonban dogmatikai szempontból inkább minősül foglalkoztatási, mint munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonynak. Az önkéntes tartalékos ugyanis a tevékenységét kizárólag személyesen végezheti, az előljáró részletes utasítást adhat (sőt tipikusan köteles is adni) nem csupán a tevékenység végzésére, hanem annak módjára vonatkozóan is,²⁹ a szolgálat ellátásának a helye nem az önkéntes tartalékos rendelkezése alatt áll,³⁰ a szolgálat ellátásához szükséges eszközöket a Magyar Honvédség bocsátja az önkéntes tartalékos rendelkezésére,³¹ ugyan az önkéntes tartalékosal egyeztetni kell a szolgálat végzésének idejét, de a szolgálat ideje alatt annak a rendjét egyoldalúan a Magyar Honvédség határozza meg.³²

Az önkéntes tartalékos szolgálati viszony nem a rendelkezésre állás idejére korlátozódik, hanem időszakosan visszatérően szolgálatteljesítési kötelezettséggel jár, melynek során természetesen szigorú alá-fölé rendeltség irányadó, amelyben az utasítások teljesítését még azok veszélyessége esetén sem lehet megtagadni.³³ Ezen felül az önkéntes tartalékos a tényleges szolgálatteljesítésen kívül is olyan kötelezettségek terhelik, melyek adott esetben összeütközésbe kerülhetnek az ügyfelek érdekeivel, az ügyvédi hivatás függetlenségével. Az önkéntes tartalékosokkal szemben támasztott erkölcsi elvárások látszólag nagyon hasonlóak az ügyvédekkel szemben támasztott etikai elvárásokhoz.³⁴ Nem lehet ugyanakkor figyelmen kívül hagyni azt, hogy – a választott közjogi tiszt-ségviselők összeférhetetlensége kapcsán tárgyaltakhoz hasonlóan – más érdekek és értékek mentén szerveződik az ügyvédi tevékenység és a katonai szolgálat. Amikor az önkéntes tartalékosként teljesítendő parancs, illetve szem előtt tartandó közérdek egymással össze nem egyeztethető módon ütközik az ügyfél jogos magánérdekével (így különösen az ügyvédi titoktartás követelményével), valamelyik szükségszerűen sérülni fog. Ez értelemszerűen nem segíti az ügyvédbe vetett ügyféli bizalom fenntartását, hiszen az ügyfél joggal tarthat attól, hogy a legalapvetőbb ügyvédi hivatásrendi elveket (akár az ügyvédi titoktartási

²⁸ 22/1994. (IV. 16.) AB határozat.

²⁹ Az önkéntes tartalékos jogállásról szóló 13/2024. (VII. 23.) HM rendelet (a továbbiakban: Ötr.) 22. § d) pont.

³⁰ Ötr. 22. § b) pont.

³¹ Ötr. 22. § i) pont.

³² Ötr. 25. §.

³³ Ötr. 22. § d) pont.

³⁴ A honvédek jogállásáról szóló 137/2024. (VI. 28.) Korm. rendelet 2. § (3) bekezdés.

kötelezettséget) is felülírhatja a közhatalom birtokában gyakorolt parancs. De veszélyeztetheti az ügyvédségbe, illetve a honvédségbe vetett közbizalmat is, hiszen a szükségszerűen egyéni érdekek képviselőjére irányuló ügyvédi tevékenység során a legjóhiszeműbb eljárás mellett is felmerülhet a honvédelmi szempontból pártatlan, befolyástól mentes tevékenység veszélyeztetése.

Sem az Üttv., sem a korábbi ügyvédi szabályozás indokolása nem ad választ arra a kérdésre, hogy az *oktatói, tudományos és művészeti tevékenység* miért képez kivételt az összeférhetlenségi okok, és különösen a foglalkoztatási jogviszony tilalma alól. Az Üttv. nagykommentárja is csak annyit említ, hogy az e jogviszonyokkal szükségszerűen együtt járó függőségi viszonyt a jogalkotó nem tekinti összeegyeztethetetlennek az ügyvédi működéssel (Bánáti & Baranyi, 2021, 144). Fontos hangsúlyozni, hogy ez nem az ügyvédi összeférhetlenségi szabályozás sajátja. Lényegében ez az egyetlen általános kivétel a közjogi tisztségviselők összeférhetlensége alól. Azaz, ha megkérdőjelezzük, hogy egy ügyvéd miért állhat oktatóként, művészként foglalkoztatási viszonyban, fel kell tennünk azt a kérdést is, hogy egy bíró, ügyész vagy akár alkotmánybíró miért állhat ugyanígy kifejezett függőségi viszonyban. Válasz lehet a kérdésre, hogy a tudományos kutatás, a művészeti alkotás, valamint – törvényi keretek között – a tanítás szabadságát az Alaptörvény szerint az állam biztosítja,³⁵ sőt a felsőoktatási intézmények a kutatás és a tanítás tartalmát, módszereit illetően önállóak.³⁶ Ez azonban nem jelenti azt, hogy akár egy egyetemi oktató ne állna egyértelmű alá-fölérendeltségi jogviszonyban a tanszékvezetővel, a dékánal vagy a rektorral.

Különösen nem válaszolja meg azt a kérdést, hogy miért lehet az ügyvéd oktatási, tudományos vagy művészeti tevékenységet alaptevékenységként folytató szervezetben *bármilyen tisztségviselő vagy vezető*. Kézenfekvő, hogy a hazai jogi és államtudományi felsőoktatásban a bírákhoz és az ügyészekhez hasonlóan elengedhetetlen az ügyvédek részvétele is, annak érdekében, hogy az ne szakadjon el a gyakorlattól. A szabályozás és annak gyakorlata azonban ennél sokkal szélesebbre tárja ezt az ajtót: még a kollégiumi nevelőtanári tevékenység is kivételnek számít az összeférhetlenség alól.³⁷ Egy köz- vagy magánegyetem rektori vagy egy gimnázium igazgatói pozíciójának az ellátása, de akár egy általános iskolai osztályfőnöki feladatellátás ugyanúgy veszélyeztetheti a hivatásszerűséget, mint bármilyen más foglalkozás ellátása. Nem világos, hogy a kivételi körbe tartozó esetekben önmagában a foglalkoztatási jogviszonyból eredő függőség – hiszen a hazai joggyakorlat a fenntartói jogokat még a felsőoktatás területén is rendkívül széles körben ismeri el – miért nem sérti az ügyvédség függetlenségét, különösen a vezetői pozíciókban, illetve mi az az indok, ami miatt a függetlenség sérelme ellenére mégis megengedhető az ügyvédi tevékenység mellett különösen a jogi és államtudományi felsőoktatáson kívüli vezetői pozíció betöltése.

5.2. Munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyok

Az Üttv. 23. § (1) bekezdés c) pontja egyfajta záróköként szolgál, amelynek hatóköre a szakirodalom szerint – több oldalról is – a fenti célok eléréséhez szükséges és arányos mértékre korlátozott (Bánáti & Baranyi, 2021). Ahogyan arra már fent is hivatkoztunk, a munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyok köre rendkívül tág, magában foglalja különösen a megbízási, a személyes közreműködéssel járó tagi és a vállalkozási jogviszonyokat is, amennyiben azokat bármilyen ellenérték fejében folytatják.

³⁵ Alaptörvény X. cikk (1) bekezdés.

³⁶ Alaptörvény X. cikk (3) bekezdés.

³⁷ Legfelsőbb Bíróság Kfv. 37.493/2008/6.

A tételes kivételek közül már részletesen foglalkoztunk az önkéntes tartalékos szolgálati viszonytal, a választottbírói és a nem igazságügyi szakértői tevékenységgel. Ezek esetében ebből a szempontból is ugyanazok a kockázatok és veszélyek merülnek fel, amelyeket korábban vázoltam.

5.2.1. Ellenérték nélkül, illetve a jogalanyok szervezetében végzett tevékenységek

Az *ellenérték nélkül folytatott tevékenységek* nem összeférhetetlenek az ügyvédi tevékenységgel, függetlenül attól, milyen függelmi viszonyba, alá-fölé rendeltségbe kerül az ügyvéd e jogviszonyban. Így például a közérdekű önkéntes jogviszonyban az önkéntest – bizonyos korlátokkal – terheli a foglalkoztatói utasítások teljesítésének a kötelezettsége, és azonnali hatályú felmondási joga szerződésben kizárható.³⁸ De egy ingyenes megbízási szerződés is kötelezettséget keletkeztet a szolgáltatás nyújtására, amelynek elmaradása szerződésszegést valósít meg. Látható tehát, hogy a jogalkotó e körben a tipikus helyzetre kívánt szabályozni, és nem tartotta sem valószínűnek, sem kifejezetten kockázatosnak az ügyvéd ilyen függelmi helyzetbe kerülését.

A probléma ezzel a gyakorlatban mutatkozik meg, ami szoros összefüggésben áll a jogalanyok szervezetében ügyvéd által végezhető tevékenységekkel, azaz a jogi személy vezető tisztségviselői (ideértve a végelszámolóit), felügyelőbizottsági, számvizsgáló bizottsági feladatainak ellátásával.

Több olyan ügyvédi kamarai fegyelmi ügyet is ismerünk, amelyben jogvita tárgya volt, hogy az ügyvéd a tevékenységet ellenérték fejében végezte-e. Az egyik ilyen ügyben az eljárás alá vont ügyvéd felszámolóbiztosítási tevékenységet látott el – egy idő után az ügyvéd ügyvezetésével működő – felszámolószervezettel kötött megbízási szerződés alapján.³⁹ Bár a fegyelmi tanács megállapította, hogy az üzleti titok nem akadályozta volna, hogy az ügyvéd, illetve a felszámolószervezet felfedje a közöttük fennálló megbízási szerződés azon részeit, amiből megállapítható lett volna, hogy az ingyenes volt-e, az érintettek ezt megtagadták, és nyilatkozatot tettek arról, hogy az ügyvezetői megbízást az eljárás alá vont ügyvéd ingyenesen látta el. A fegyelmi tanács – indítvány hiányában – azt sem vizsgálta, hogy az eljárás alá vont ügyvéd más jogcímen kapott-e ellenértéket a több évig folytatott felszámolóbiztosítási tevékenységéért. Mindezek alapján az ellenérték fejében történt tevékenységvégzés bizonyítatlansága miatt a fegyelmi eljárást megszüntette. E határozat kapcsán az is kiemelendő, hogy a fegyelmi tanács azt sem vizsgálta, miért érte meg az eljárás alá vont ügyvédnek, hogy éveken keresztül ingyenesen folytatott olyan bonyolult, időigényes és komoly felelősséggel járó tevékenységet, mint a felszámolóbiztosítási tevékenység, és ennek milyen összefüggései lehetnek az ügyvédi függetlenséggel, illetve az ügyvédi tevékenység hivatásszerűségével.

A másik ilyen ügyben az eljárás alá vont ügyvéd a kizárólagos tulajdonában álló cégben ügyvezetőként lakóingatlanok építését és értékesítését egyedül menedzselte.⁴⁰ A fegyelmi tanács szerint ugyan a tényállásban ismertett számviteli dokumentumok szerint a statisztikai átlományi létszám egy fő volt, és kifizetés is történt az egy fő részére, azonban a fegyelmi tanácsnak nincs jogköre olyan dokumentumok beszerzésére, amelyek kétséget kizáróan igazolják az

³⁸ A közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvény 7. § (2) bekezdése, 9. § (1) bekezdés a) pontja.

³⁹ A Budapesti Regionális Fegyelmi Bizottság Fegyelmi Tanácsa 2019.F.225/26. határozata Online: <https://net.jogtar.hu/muk-fegyelmi-kereso/gyors>

⁴⁰ Budapesti Regionális Fegyelmi Bizottság Fegyelmi Tanácsa 2022.F.164/7. határozata Online: <https://net.jogtar.hu/muk-fegyelmi-kereso/gyors>

ügyvezetői feladatok ellátásának ingyenességét vagy visszaterhességét. Ennek megfelelően a Fegyelmi Tanács azt állapította meg, hogy az eljárás alá vont ügyvéd nem sértette meg az Üttv. 23. § (1) bekezdés c) pontját, és fegyelmi vétség hiányában a fegyelmi eljárást megszüntette.

A fegyelmi gyakorlat fejlődése tehát egyértelműen abba az irányba mutat, hogy a fegyelmi tanácsoknak vagy nincs eszköze arra, hogy – tagadás esetén – megállapítsák, hogy az ügyvéd az általa rendszeresen végzett tevékenységet ellenérték fejében végzi, vagy ezen eszközökkel egyszerűen nem élnek. Ami pedig ennél is nagyobb probléma, hogy lényegében legalizálták azt a gyakorlatot, hogy az ügyvéd egyszemélyes gazdasági társaságban ingyenes megbízás keretében folytatott ügyvezetői tevékenység keretében bármilyen – egyébként összeférhetetlen – tevékenységet folytathat, ha e tevékenysége eredményét nem megbízási díjként, személyes közreműködés ellenértékeként, hanem osztalékként veszi ki.

Ehhez hasonló értelmezést tesz lehetővé az Üttv. 24. § (1) bekezdés m) pontja, ami az összeférhetlenség alóli kivételként határozza meg a gazdasági társaság vezető tisztségviselőkből álló testületében való részvételt. Ez a szabály eredetileg a részvénytársaságok igazgatótanácsi tagságát foglalta magában.⁴¹ Az új Polgári Törvénykönyv azonban a gazdasági társaságok tekintetében diszpozitív – pontosabban *klauzikálisan kógens* – szabályozást vezetett be, amely alapján a Fővárosi Ítéltábla már igen korán megállapította, hogy nincs akadálya annak, hogy egy korlátolt felelősségű társaság a belső szervezeti felépítését úgy határozza meg, hogy operatív irányító szerve nem egyszemélyi vezető tisztségviselő, hanem igazgatóság.⁴² Az érvelés alapján ugyanez a logika más gazdasági társasági formákra is alkalmazható. Ez azonban azzal a következménnyel jár, hogy amennyiben az ügyvéd tulajdonosként és – ellenérték fejében – ügyvezető testület tagjaként vesz részt egy gazdasági társaság életében, és emellett ingyenes megbízás keretében végzi a társaság tevékenységi körébe tartozó, egyébként összeférhetetlen tevékenységet, akkor nem sért összeférhetlenségi szabályt.

Mindezek a gyakorlatban kiüresíthetik az Üttv. 23. § (1) bekezdés c) pontját, függetlenül attól, hogy a jogi személy által végzett tevékenység bármilyen szempontból veszélyezteti-e az ügyvédi függetlenséget, az ügyfelek érdekeit vagy az ügyvédi hivatás méltóságát.

5.2.2. Oktatói, tudományos, művészeti és sporttevékenység

Az Üttv. 24. § (1) bekezdése a rendszeresen, ellenérték munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban folytatott tevékenységek közül jelöli meg az ügyvédi összeférhetlenség alóli kivételeket. Ezek közül az *oktatói, tudományos és művészeti tevékenység* tekintetében az előző pontban írtak itt is irányadóak.

A *sporttevékenység* kivételkénti rögzítése elsősorban azt jelenti, hogy az ügyvédnek nem kell választania praxisa és a profi sportolói karrierje között. Érdekes, hogy ez a kivételes kedvezmény sem a bírákat, sem az ügyészeket, de az országgyűlési képviselőket sem illeti meg, az előbbieket legfeljebb edzőként, versenybíróként vagy játékvezetőként folytathatnak kereső tevékenységet. Kérdéses, hogy ez utóbbi tevékenységek egyáltalán kivételek-e az ügyvédi összeférhetlenségi okok alól. Mindazonáltal a sporttevékenység kapcsán viszonylag ritkának tekinthető az ügyvédi tevékenységre kiható függőségi helyzet kialakulása. Ez azonban számos más olyan foglalkozásról is elmondható, amely a sporttevékenységhez mérhető társadalmi hásszal járna (így például az egészségügyi tevékenység folytatása), mégsem élvez kivételt az ügyvédi összeférhetlenség alól.

⁴¹ Az 2018. január 1-ig hatályban volt, az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény 6. § (2) bekezdés f) pontja.

⁴² Fővárosi Ítéltábla 16. Cgf. 47 076/2014/2.

5.2.3. Mezőgazdasági őstermelői tevékenység

A *mezőgazdasági őstermelői tevékenység* kivételkénti rögzítése annak az elismerését foglalja magában, hogy a hagyományosan jó mezőgazdasági adottságokkal, de erősen fragmentált mezőgazdasági szervezettel rendelkező hazánkban az ügyvédek egy kisebb, de jól körülhatárolható részének tradicionálisan meghatározó a kapcsolata a földdel. Az összeférhetlenség alóli kivételek elősegíthetik a generációs megújulást azon családi gazdálkodások esetében, ahol a fiatalabb generáció főfoglalkozását tekintve ügyvédi tevékenységet folytat. Nem elhanyagolható e körben az, hogy a már biztos egzisztenciával, ügyfélkörrel rendelkező ügyvédi réteg körében akár divatnak is tekinthető a mezőgazdaság, ezen belül is különösen a szőlőtermesztés és a borászat felé fordulás. A mezőgazdasági őstermelői státusz elvi szinten garantálja, hogy az e tevékenységet folytató ügyvéd nem kerül közvetlen függésbe őstermelői tevékenysége körében, hiszen vagy önálló mezőgazdasági őstermelőként, vagy a saját családi gazdaságában végez tevékenységet,⁴³ ami erőteljesen leszűkíti az alá-fölrendeltségi kapcsolatok kialakulását. Mindezzel együtt nem világos, mi különbözteti meg e tevékenységet más, akár hasonlóképpen tradicionális, és akár generációkon átívelő – így különösen a kézműves – mesterségektől. Miért nem lehet ügyvédkedés mellett asztalosmesterként, úriszabóként vagy akár ötvösként tevékenykedni, függőségi helyzetet nem eredményező, munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban? E szakmák gyakorlása semmivel sem eredményez több függőséget, mint a mezőgazdasági őstermelői tevékenység.

5.2.4. Nevelőszülői foglalkoztatási tevékenység

A *nevelőszülői foglalkoztatási jogviszony* olyan sajátos, egyrészt a nevelőszülői hálózat, másrészt a nevelőszülő között, az ideiglenes hatállyal elhelyezett vagy nevelésbe vett gyermek otthont nyújtó ellátásának biztosítása céljából létrejött foglalkoztatási jogviszony, melyben a Munka Törvénykönyve rendelkezéseinek a jelentős részét nem kell alkalmazni.⁴⁴ Így különösen nincs helye a nevelőszülői hálózat részéről közvetlen utasításnak, a nevelőszülőt ehelyett a nevelőszülői hálózattal és a gyermekvédelmi rendszer többi tagjával való együttműködési kötelezettség terheli, és az is elsősorban a nevelt gyermek érdekében fennálló kötelezettség.⁴⁵ Ennek megfelelően a klasszikus alá-fölrendeltségi jogviszonyokhoz képest jelentős autonómiával rendelkezik a nevelőszülő, és emiatt álláspontom szerint az, hogy az ügyvéd végezheti ezt a tevékenységet, nem okoz az ügyvédi hivatás gyakorlását veszélyeztető függelmi helyzetet, legalábbis nem jobban, mint egy ügyvéd gyermekvállalása.

5.2.5. Adatvédelmi tisztviselői tevékenység

Az *adatvédelmi tisztviselői tevékenység* sok szempontból azonos az ügyvédi tevékenységgel. Legfontosabb sajátossága, hogy az esetek egy részében a tevékenységet nem a megbízó javára, hanem a megbízó által kezelt személyes adatok érintettjei javára folytatja.⁴⁶ E tekintetben az

⁴³ A családi gazdaságokról szóló 2020. évi CXXIII. törvény 3. § (2) bekezdés.

⁴⁴ A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) 66/A. § (2) bekezdése.

⁴⁵ Gyvt. 66/C. §.

⁴⁶ Lásd különösen az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet) (a továbbiakban: GDPR) 38. cikk (4) bekezdés.

adatvédelmi tisztviselő jogállása leginkább a betegjogi képviselő jogállására hasonlít. Éppen ezért nem világos, miért az összeférhetlenségi okok alóli kivételként, és miért nem az ügyvédi tevékenységet kiegészítő tevékenységként szabályozták. Az adatvédelmi tisztviselő függetlensége több oldalról is biztosított,⁴⁷ így álláspontom szerint az, hogy az ügyvéd végezheti ezt a tevékenységet, nem okoz az ügyvédi hivatás gyakorlását veszélyeztető függelmi helyzetet.

5.2.6. Békéltető testületi tevékenység

A választottbíráskodáshoz hasonló problémákat vet fel a *békéltető testületi tevékenység* összeférhetlensége, hiszen a fogyasztóvédelmi ügyekben eljáró békéltető testület – egyezség hiányában, bizonyos esetekben – a vállalkozásra nézve kötelezést tartalmazó határozatot is hozhat.⁴⁸ A békéltető testület által hozott határozatok ellen ugyanakkor nyitva áll a bírósági jogorvoslat lehetősége,⁴⁹ így itt az igazságszolgáltatási funkciók szétválasztásának a kérdése nem merül fel. Ettől függetlenül kétségekívül közhatalom gyakorlásáról van szó abban az esetben, amikor a vállalkozóval szemben annak ellenére állapítanak meg kötelezettséget, hogy alávetési nyilatkozatot tett volna a békéltető testület irányában. A jogalkotó ugyanakkor feltehetőleg úgy mérlegelt, hogy ezek olyan csekély értékű ügyek (a fogyasztó érvényesíteni kívánt igénye nem haladja meg a kétszázezer forintot), amelyek nincsenek érdemi kihatással az ügyvédi függetlenségre.

Ezen felül a békéltető testületi tevékenység alapvetően az alternatív vitarendezés körébe tartozik, amely – az ügyvédi hivatás részét képező – az ellenérdekű felek közötti jogvita lehetőség szerinti megegyezéssel történő lezárására irányuló tevékenység, és mint ilyen a közvetítői tevékenységgel rokon. Éppen ezért nem világos, miért nem kiegészítő tevékenységként szabályozzák.

6. Az ügyvédi hivatás tekintélyének védelme

Annak a megítéléséhez, hogy az ügyvédi tevékenységgel összeférhetetlen vagy éppen az ez alól kivételt képező szakmák, hivatások ügyvédi tevékenységgel való egyidejű folytatása mennyiben veszélyeztet (vagy éppen erősíti) az ügyvédi hivatás – ügyvédségbe vetett közbizalom fenntartásához elengedhetetlen – tekintélyének a védelmét, érdemes megvizsgálni az ügyvédi hivatás, valamint általában a foglalkozások társadalmi elismertségét.

6.1. Az ügyvédi hivatás presztízse és társadalmi hasznossága

A Központi Statisztikai Hivatal legutóbb a 2016. évi mikrocenzus keretében végzett nagymintás, reprezentatív felmérést a foglalkozások presztízisére vonatkozóan. A mintegy 43 ezer válaszadóval készült felmérés⁵⁰ alapján készült elemzést (a továbbiakban: Foglalkozáspresztízis-elemzés) a KSH 2018-ban tette közzé (KSH, 2018). A felmérés ugyan mintegy nyolc éve felvett adatokon alapszik, de az Üttv. 2018-ban, vagyis épp abban az évben lépett hatályba,

⁴⁷ Lásd különösen GDPR 38. cikk (3) és (5) bekezdés.

⁴⁸ Lásd a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény (a továbbiakban: Fgytv.) 32. §-át.

⁴⁹ Fgytv. 34. § (4) bekezdés.

⁵⁰ A felmérés adatai a KSH honlapján elérhetőek:

Online: https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mikrocenzus2016/presztizs_tablak.xls

amikor a két évvel azelőtti felmérés eredményeit publikálták. Az összeférhetlenségi okok szabályozása pedig azóta csak kisebb részben változott. Az azóta keletkezett nem reprezentatív felmérések eredményei sem mutatnak merőben eltérő tendenciákat a foglalkozások társadalmi megítélésében (Pénzcentrum, 2021). De itt is látható az a KSH felmérésében is megmutatkozó tendencia, hogy az általános megítélésen túl a társadalmi hasznosság tekintetében az ügyvédi szakma a válaszadók szerint középmezőnyben helyezkedik el, ráadásul a bankár után a legtúlfizetettebb szakmának tekintik (Koós, 2023).

A 2016. évi mikrocenzus során azt kérték a résztvevőktől, hogy a listában szereplő 173 foglalkozás közül 15 véletlenszerűen kiválasztottat rendezzenek sorrendbe azok megbecsültsége, presztízse, valamint a presztízshierarchiát árnyaló öt különböző szempont szerint. Az öt különböző szempont a következő volt:

- mennyit lehet keresni vele (kereset),
- mennyire hasznos a társadalom számára (haszon),
- mekkora hatalom, befolyás jár vele (hatalom),
- mennyit kell tanulni érte (tudás), illetve
- az adott foglalkozás mennyire vonzó vagy divatos manapság (divat).

Az ügyvédi foglalkozás presztízse az eredmények alapján – hasonlóan sok más foglalkozáshoz – nem konzisztens. Míg általánosságban az ügyvédség a 12. legmagasabb presztízssű hivatás, addig az öt ezt árnyaló szempont szempontjából az ügyvédség megítélése igencsak vegyes képet mutat. A mikrocenzus alapján az ügyvédi volt a 3. legdivatosabb szakma Magyarországon, ami nyilvánvalóan összekapcsolódik azzal, hogy egyben a 9. legjobban jövedelmezőnek és a 14. legtöbb hatalommal, befolyással járónak tekintett szakma is. Annak ellenére is divatos, hogy a 16. a legtöbb tanulást igénylő hivatások sorában.

Mindezek – és szolgáltató jellege – ellenére az ügyvédségbe vetett közbizalom szempontjából feltehetőleg legfontosabb társadalmi hasznosság tekintetében több mint két ponttal elmarad a többi dimenziótól és az általános elismertségtől, valamint csak a 41. helyet foglalja el a foglalkozások sorrendjében, és e tekintetben olyan szakmák is megelőzik, mint az autószerelő, az informatikus, a villanyszerelő, vagy akár a pék.⁵¹

1. táblázat: az ügyvédi hivatás presztízse, valamint a foglalkozások sorrendjében elfoglalt helye általában és különböző dimenziókban⁵²

Presztízss	Nr	Kereset	Nr	Haszon	Nr	Hatalom	Nr	Tudás	Nr	Divat	Nr
4,03	12.	3,34	9.	6,11	41.	3,31	14.	3,11	16.	3,86	3.

Forrás: KSH (2018) – Kapcsolódó adatok (táblázat).

Ez is azt mutatja, – ahogyan azt Sik Endre, Huszár Ákos és NagyRéka Klára a 2016. évi mikrocenzus eredményei alapján az egyes foglalkozások konzisztenciáját, illetve inkonzisztenciáját elemző tanulmányában megállapította –, hogy a modern komplex társadalmak rétegződéséhez hasonlóan az ügyvédi hivatás megítélése, társadalmi státusza sem írható le adekvát módon egyetlen egyenlőtlenségi dimenzióval, csupán több, egymásra vissza nem vezethető dimenzió

⁵¹ https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mikrocenzus2016/presztizs_tablak.xlsx

⁵² A presztízss pontszám értéke 1 és 15 közé eshet. A rangsorba rendezéskor 1-es pontszámot kapott az a foglalkozás, amelyet a legmagasabb presztízssűnek értékelték, ezért minél alacsonyabb egy foglalkozás presztízss pontszáma, annál előkelőbb helyet foglal el a presztízsskálán.

segítségével ismerhető meg (Sik et al., 2023, 97). A tanulmány úgy foglal ugyan állást, hogy az ügyvédi hivatás elsősorban a „nagy pénz” forrása, a többi dimenzióban nem jelenik meg (Sik et al., 2023, 106). Ezzel a megállapítással kénytelen vagyok vitatkozni. Az ugyanis csak akkor igaz, ha a divatosságot – ahol az ügyvédség dobogós helyen áll – nem vizsgáljuk, és mindegyik dimenzióban csak az első tíz foglalkozást vesszük figyelembe. A fenti táblázat alapján is látható ugyanakkor, hogy az ügyvédi hivatás a társadalmi hasznosság kivételével minden dimenzióban a vizsgált foglalkozások felső 10%-ában helyezkedik el.

Mindez felveti azt a kérdést, hogy az ügyvédi tevékenység – a látszatnak megfelelően – nem kimondottan hasznos a társadalom szemében, vagy csupán arról van szó, hogy ugyan hasznosnak tartják az ügyvédeket, azonban a saját anyagi helyzetükhöz vagy értékítéletükhöz képest úgy érzik, hogy az egyébként hasznos szolgáltatásaikat túlzottan magas áron kínálják. Ez utóbbi megközelítést támasztja alá az, hogy ha az ügyvédi szolgáltatások nem lennének hasznosak a társadalom, illetve tagjai számára, akkor a piaci körülmények között tevékenykedő ügyvédek – legalábbis ilyen létszámban – nem tudnának megélni. Ugyancsak ezt támasztja alá az ügyvédségnek az a – fent hivatkozott tipológiából kilógó – sajátossága is, hogy a tudás és a hasznosság értékelése nem korrelál egymással. Árnyalja ugyanakkor ezt a képet, hogy bizonyos jognyilatkozatok megtétele, ügyletek megvalósítása, jogok, tények közhiteles nyilvántartásba való bejegyzése ügyvédi közreműködéshez kötött.⁵³ Ez pedig egyértelműen torzítja azt a képet, hogy az ügyvéd a jövedelmét tiszta piaci viszonyok között szerzi meg. Az ügyvédek és ügyvédi irodák közismerten magas száma ugyanakkor arra enged következtetni, hogy a piac ezen torzítások mellett is képes úgy „eltartani” majdnem 12.000 aktív ügyvédet és majdnem 6.000 működő ügyvédi irodát, hogy közben – tapasztalataim szerint – az ügyvédi közreműködéshez kötött pl. adásvételi ügyekben a munkadíjak az utóbbi tíz évben reálértékben csökkennek.

6.2. A kivételi körbe tartozó foglalkozások presztízse és társadalmi hasznossága

Számos olyan, a kivételi körbe tartozó tevékenység, foglalkozás van, amely nem szerepel a felmérésben. A nevelőszülőség, a választási bizottsági tagság, az adatvédelmi tisztviselői, a tolmács, a szakfordító tevékenység feltehetőleg atipikus jellege miatt, a jogi személyek szervezeteiben betöltött tisztség pedig elsősorban amiatt, mert nem feltétlenül tekinthető önálló foglalkozásnak, illetve ágazatfüggő. Ezt az is alátámasztja, hogy például kórházigazgató, bankigazgató, szállodatulajdonos, bolttulajdonos, vendéglőtulajdonos, autókereskedés tulajdonosa szerepel a listában. Ez utóbbi tulajdonosok alatt a kérdezők és a megkérdezettek feltehetőleg a tevékenységben személyesen is részt vevő tulajdonosokat értették. Mindenesetre ezen kivételek tekintetében nem lehet megfelelően összehasonlítható kategóriákat azonosítani.

Az alábbiakban elsősorban presztízis, illetve társadalmi hasznosság szempontjából mutatom be az összehasonlítható kivételeket. Ennek során az ügyvédség tekintélye szempontjából arra keresem a választ, van-e azonosítható összefüggés az összeférhetetlenség alóli kivételi körbe tartozó foglalkozások, tisztségek és azok közmegítélése között.

A *választottbírói* tevékenység közmegítélését a mikrocenzus során értelemeszerűen nem vizsgálták. De talán nem túl merész arra következtetni, hogy az megközelíti, sőt – talán divatosság szempontjából felül is múlja – a bírák rendkívül kedvező közmegítélését.

⁵³ Egy 2023. december 15-én zárult felmérés eredményei szerint 10 témakörben 189 különböző jogügylethez, illetve jognyilatkozat megtételéhez van szükség ügyvédi, kamarai jogtanácsosi, illetve közjegyzői közreműködésre. Magyar Jogász Egylet: Jogszabályból eredően kötelező ügyvédi közreműködést igénylő ügyek. Online: <https://tinyurl.com/n83rse4f>

2. táblázat: foglalkozások presztízse – a bírói és az ügyvédi hivatás összehasonlítása presztízsszerint sorbarendezve

Foglalkozás	Presztízss	Kereset	Haszon	Hatalom	Tudás	Divat
bíró	3,49	4,05	5,57	2,68	2,53	6,28
ügyvéd	4,03	3,34	6,11	3,31	3,11	3,86

Forrás: KSH (2018) – Kapcsolódó adatok (táblázat).

Ebből egyértelműen levonható az a következtetés, hogy az, hogy az ügyvédek választottbírói feladatot is elláthatnak, alkalmas arra, hogy növelje az ügyvédi hivatás tekintélyét.

Az, hogy az ügyvédek – választott közjogi tisztségviselőként – bizonyos *politikai pozíciókat* is elfoglalhatnak, a mikrocenzus eredményei alapján nem lenne kifejezetten hasznos az ügyvédi hivatás közmegítélése szempontjából, hiszen a politikusok közmegítélése, különösen társadalmi hasznosság szempontjából alacsony, bár hozzá kell tenni, hogy a közvélemény mind jövedelmi, mind hatalmi szempontból (logikusan) az ügyvédekhez képest előrébb helyezi a politikusokat. Ha azonban az ügyvédek által vállalható ilyen pozíciókat egyenként vizsgáljuk, árnyaltabb képet kapunk.

3. táblázat: foglalkozások presztízse – az ügyvédi hivatás és egyes politikusi foglalkozások összehasonlítása presztízsszerint sorba rendezve

Foglalkozás	Presztízss	Kereset	Haszon	Hatalom	Tudás	Divat
ügyvéd	4,03	3,34	6,11	3,31	3,11	3,86
polgármester	4,38	4,12	7,20	2,74	8,11	5,81
EU-parlamenti képviselő	4,47	2,18	8,73	1,81	6,22	5,17
országgyűlési képviselő	5,06	2,19	9,48	1,99	7,61	5,25
politikus	6,37	2,34	10,41	1,96	7,39	5,87

Forrás: KSH (2018) – Kapcsolódó adatok (táblázat).

Általános presztízss szempontjából a polgármesteri és az európai parlamenti képviselői pozíció alig marad el az ügyvéd mögött, társadalmi hasznosságuk megítélése tekintetében sem olyan mértékű a különbség, mint általában a politikusok megítélésében. Érdekes módon az ügyvédi tevékenységgel teljes mértékben összeférhetetlen országgyűlési képviselők megítélése marad el a legjobban az ügyvédekétől az általános presztízss, és a társadalmi hasznosság tekintetében is.

Az *oktatói, tudományos, művészeti és sporttevékenységek* presztízssének az ügyvédi tevékenységgel való összehasonlítása az általános megbecsültség alapján igencsak vegyes képet mutat, ugyanakkor, ha – a közbizalom szempontjából talán legfontosabb – társadalmi hasznosság szerint rendezzük sorba a vizsgált hivatásokat, elég egyértelmű kép rajzolódik ki.

4. táblázat: foglalkozások presztízse – ügyvédi, oktatói, tudományos, művészeti és sporttevékenységek összehasonlítása társadalmi haszon szerint sorbarendezve

Foglalkozás	Presztíz	Kereset	Haszon	Hatalom	Tudás	Divat
általános iskolai tanító	6,11	9,48	4,07	7,01	5,14	8,15
középiskolai magyartanár	5,16	8,34	4,11	6,30	4,17	7,59
egyetemi oktató	3,40	5,53	4,52	4,23	2,51	6,47
középiskolai kémia tanár	5,60	8,00	4,87	6,13	4,21	7,89
egyetemi rektor	3,12	4,27	5,36	3,20	2,06	6,09
magán nyelvtanár	6,11	6,56	5,96	7,29	4,72	5,75
ügyvéd	4,03	3,34	6,11	3,31	3,11	3,86
színházigazgató	4,67	4,74	8,34	4,18	5,01	6,50
színész	6,85	6,82	9,37	6,96	6,28	5,64
író, költő	7,49	9,97	9,47	8,19	7,91	9,27
zeneszerző	6,35	6,61	9,53	7,34	4,92	8,15
grafikus	7,79	8,03	9,67	8,85	6,78	7,47
fényképész	9,19	9,01	9,69	9,92	8,84	7,90
festőművész	7,63	8,51	10,06	8,98	7,62	8,55
reklámfilmrendező	6,80	5,17	10,51	5,76	6,12	5,09
rockzenész, popzenész	8,33	5,36	10,76	6,98	10,21	4,92
stylist, stílustanácsadó	8,47	6,33	11,14	7,94	8,19	4,71
artista, zsonglőr, bűvész	9,91	9,21	11,19	10,49	8,23	9,39
lakodalmos zenész	11,04	8,28	11,20	10,93	11,29	8,92
úszó	9,13	8,18	11,56	9,95	11,19	9,24
profli bokszoló	8,03	4,26	11,57	7,82	10,86	7,57
futballista	8,63	4,02	12,22	7,10	11,94	5,16

Forrás: KSH (2018) – Kapcsolódó adatok (táblázat).

Az oktatói és a tudományos tevékenység megítélése társadalmi hasznosság szempontjából az ügyvédeké felett áll. Olyannyira, hogy azt kizárólag az egészségügyben dolgozó diplomások megítélése előzi meg. Ennek megfelelően arra a következtetésre juthatunk, hogy a foglalkozások ügyvédi tevékenység melletti folytatása feltehetőleg nem csupán nem sérti, hanem kifejezetten emeli is az ügyvédi hivatás méltóságát. A művészeti tevékenységek hasznosságának megítélése – igen széles skálán – de következetesen alulmúlja az ügyvédi hivatását. Igazi törés a művészeti tevékenység határterületein (pl. stylist, zsonglőr, lakodalmos zenész) észlelhető, amely foglalkozások ebből a szempontból leginkább a sportolók – rendkívül alacsony – közme-gítélésével esik egy tekintet alá. Ez utóbbi foglalkozások ügyvédi tevékenység melletti folytatása nem feltétlenül alkalmas arra, hogy emelje az ügyvédi hivatás presztízst. Ez természetesen csak a nagy átlag, és nem jelenti azt, hogy egy kiemelkedő tehetségű művész, olimpiai bajnok vagy a világ legmagasabb hegyeit megmászó ügyvéd ne emelhetné az ügyvédi hivatás közme-gítélését.

A mezőgazdasági őstermelői foglalkozás megítélése társadalmi hasznosság tekintetében meghaladja az ügyvédekét, más – e körbe tartozó – mezőgazdasági foglalkozások esetében elmarad az ügyvédekétől. Általános presztíz és minden más tényező szempontjából érzékelhetően alacsonyabb a foglalkozások társadalmi megítélése, mint az ügyvédeké. Az állattenyésztés

megítélése a társadalmi haszon szempontját leszámítva alapvetően homogén, míg a borászok, bortermelők tekinthetők az egyik legkonzisztensebb szakmának, hiszen értékelésük minden dimenzióban nagyon hasonló.

5. táblázat: foglalkozások presztízse – ügyvédi és mezőgazdasági foglalkozások összehasonlítása presztízis szerint sorba rendezve

Foglalkozás	Presztízis	Kereset	Haszon	Hatalom	Tudás	Divat
ügyvéd	4,03	3,34	6,11	3,31	3,11	3,86
borász, bortermelő	7,22	6,29	7,87	7,70	7,01	6,18
gazda, őstermelő	8,25	7,93	5,00	8,98	10,02	8,99
állattenyésztő	9,75	10,15	6,52	10,58	9,52	10,53

Forrás: KSH (2018) – Kapcsolódó adatok (táblázat).

Adja magát a következtetés, hogy – ha kizárólag az ügyvédség méltósága szempontjából vizsgáljuk a kérdést – a mezőgazdasági őstermelői tevékenység kivételi esetekre további differenciálást igényelne.

Az ügyvédi és a *hónvédelmi foglalkozások* presztízselemzése alapján mind a katonatisztek, mind a közkatonák társadalmi megítélése általában és az egyes részszeponctok tekintetében is alulmúlja az ügyvédek presztízst, a különbség csak a társadalmi hasznosság tekintetében nem tekinthető jelentősnek.⁵⁴

6. táblázat: foglalkozások presztízse – ügyvédi és honvédelmi foglalkozások összehasonlítása társadalmi haszon szerint sorba rendezve

Foglalkozás	Presztízis	Kereset	Haszon	Hatalom	Tudás	Divat
ügyvéd	4,03	3,34	6,11	3,31	3,11	3,86
katonatiszt	6,06	6,96	7,06	4,98	5,78	7,50
közkatona	8,53	10,01	7,26	9,21	9,87	9,02

Forrás: KSH (2018) – Kapcsolódó adatok (táblázat).

Míg az ügyvédek a három legmagasabbra értékelt szakma egyikének képviselői, addig a közkatonák a legmagasabbra értékelt száz foglalkozást gyakorlók közé sem fértek be. Ugyancsak fontos kiemelni, hogy a közvélekedés szerint a katonák még társadalmi hasznosság tekintetében is alulmúlják az ügyvédeket. Mindezek alapján az ügyvédi hivatás méltóságának a védelme szempontjából számos olyan összeférhetetlen foglalkozás van, amelyek ügyvédi tevékenységgel párhuzamos folytatása az önkéntes tartalékos szolgálati jogviszonyhoz képest kedvezőbben hathatna az ügyvédség közmegítélésére.

Ahogy arra már a fentiekben is utaltam, vannak olyan foglalkozások, amelyek vitán felül magas (az ügyvédinél magasabb) társadalmi megbecsültséget, presztízst képviselnek, mégsem kerültek a kivételi körbe. Ezek közül kiemelendő az orvosok és más diplomás egészségügyi dolgozók köre.

⁵⁴ Abból a – talán nem túl elrugaszkodott – feltételezésből indultam ki, hogy a közvélemény a hivatásos és az önkéntes tartalékos szolgálati jogviszonyban állókat egyként kezeli.

7. táblázat: foglalkozások presztízse – ügyvédi és az egészségügyi foglalkozások összehasonlítása társadalmi haszon szerint sorba rendezve

Foglalkozás	Presztízis	Kereset	Haszon	Hatalom	Tudás	Dívat
sebész	3,21	3,99	2,60	4,14	2,09	4,91
körzeti orvos	3,53	5,36	2,61	3,98	2,64	6,04
gyermekorvos	3,30	5,47	2,73	4,94	2,37	5,27
mentős	6,21	10,87	3,09	8,42	6,57	8,95
fogorvos	4,10	4,06	3,70	5,37	2,97	4,38
gyógyszerész	4,96	6,51	3,85	6,12	3,51	6,05
bőrgyógyász	4,67	5,28	3,98	5,82	2,97	6,44
nőgyógyász	4,23	3,53	3,99	5,16	2,84	4,94
kórházi ápoló	7,93	11,64	4,07	9,19	7,35	10,17
kórházigazgató	3,06	3,69	4,86	2,95	2,98	6,16
védőnő	7,33	10,47	5,04	8,44	6,37	8,52
fogtechnikus	5,87	5,53	5,28	7,16	5,15	5,52
gyógyszertári asszisztens	6,99	9,22	5,55	7,67	5,56	7,85
ügyvéd	4,03	3,34	6,11	3,31	3,11	3,86
pszichológus	4,75	5,37	6,35	5,39	3,26	5,49
plasztikai sebész	4,14	2,63	7,62	4,51	2,48	3,33

Forrás: KSH (2018) – Kapcsolódó adatok (táblázat).

Társadalmi hasznosságát tekintve az első tíz legelismertebb foglalkozásba a tűzoltón (6.) kívül csak orvosok tartoznak. Az ügyvédeknel csak az egészségüghöz közvetten kapcsolódó pszichológusok, valamint a plasztikai sebészek megítélése kedvezőtlenebb társadalmi hasznosság szempontjából.

Természetesen ellenérvként felhozható, hogy az orvosi és az ügyvédi hivatás párhuzamos ellátása időben nehezen egyeztethető össze, de ez számos más nem összeférhetetlen foglalkozás esetén is érv lehetne. Erre a következő pontban részletesebben is kitérek.

Összességében az állapítható meg, hogy az összeférhetlenségi okok alóli kivételi szabályok egyszerre teszik lehetővé nagy presztízssű, illetve komoly társadalmi haszonnal rendelkezőként elismert, valamint alacsony elismertségű, sőt adott esetben kifejezetten megvetett, általában véve haszontalannak tartott foglalkozások folytatását az ügyvédi tevékenység mellett, miközben a legelismertebb szakmák párhuzamos folytatását nem teszik lehetővé az ügyvédeknek. Mindezek alapján megdőltni látszik, hogy az ügyvédi összeférhetlenségi okok mögött meghúzódó, az ügyvédség tekintélyén alapuló indokok megalapozottak lennének.

7. Az ügyfél érdekeinek elsődlegessége – az ügyvédi hivatás főfoglalkozás jellege

Az Üttv. Nagykommentárja – a 22/1994. (IV. 16.) AB határozatra hivatkozással – kifejti, hogy az ügyvédi összeférhetlenségi okok mögött áll az az indok is, hogy „a klasszikus ügyvédi működés olyan hivatásszerű tevékenységet feltételez, amely lelkiismeretesen az ügyfelek számára szükséges személyes rendelkezésre állás mellett, főfoglalkozásként gyakorolható” (Bánati &

Baranyi, 2021, 134).⁵⁵ E gyakorlati megközelítést elvi tételre, az ügyféli érdekek elsődlegességére vezeti vissza. Az érvelés szerint a jogállamnak és a jogbiztonságnak a részben az ügyvédség által biztosított, joghoz való hozzáféréseinek a garanciája az, hogy „az ügyvéd az ügyfelei számára elérhető legyen, hogy ne szervezze magát túl más tevékenységekkel”, bár e körben maga is elismeri, hogy az ügyvédtől különböző tevékenységekből fakadó kötelezettségekkel való elvi szintű összeütközés megelőzésének ez a logikája kissé paternalisztikus (Minkó & Kratochwill, 2023).

Az ügyvédi összeférhetetlenség alóli kivételek azonban az alábbiak szerint nem támasztják alá ezen érvelés megalapozottságát.

A *közvetlenül választott közjogi tisztségviselők* közül az ügyvédi hivatás főfoglalkozás jellegével épphogy összeegyeztethetetlennek kellene lennie az európai parlamenti képviselői megbízatásnak, hiszen egy főmunkaidőben főszabály szerint külföldön tartózkodó európai parlamenti képviselő számára egy hazai ügyvédi praxis ellátása komoly kihívásokat jelent. Ugyanez a helyzet a főállású polgármesteri tisztséggel, és elvi alapon az sem feltétlenül védhető, hogy a magas – akár a közhatalomtól való – függőségi kockázatot hordozó polgármesteri tisztség, miért végezhető ügyvéd által „részmunkaidőben”, szemben más, például műszaki, gazdasági vagy akár jogi szakértelmet igénylő foglalkozásokkal, ahol ez a kockázat nem merül fel.

A *Monetáris Tanács*, illetve a *Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság* teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállaló *tagjai* ugyanúgy nem tudnak főállású ügyvédként működni, ahogyan az oktatási, tudományos vagy művészeti tevékenységet alaptevékenységként folytató szervezetben vezető pozíciót betöltő tisztségviselők, *egyetemi rektorok, dékánok, iskolaigazgatók* sem. Ugyancsak nem feltétlenül várható el ez a magasan jegyzett *profi sportolótól* vagy a gyakran fellépő *előadóművésztől*.

Az *önkéntes tartalékos* főszabályként évente legalább hét nap, háromévente legfeljebb hat hónap szolgálatot köteles teljesíteni, és ezt az elöljárónak kötelessége is biztosítani. Az önkéntes tartalékos beleegyezésével ennél több is teljesíthető. Az önkéntes tartalékos ezen felül beosztásra felkészítésre évi első alkalommal 25, később 15 képzési napra is behívható.⁵⁶ Ezen felül az önkéntes vállalhatja, hogy hat hónap folyamatos kiképzésen vesz részt.⁵⁷ Mindezek alapján az önkéntes tartalékos szolgálati jogviszonyban álló ügyvédnek reálisan azzal kell számolnia, hogy az első évben legalább egy hónapig, később több mint fél hónapig nem tud az ügyfelei rendelkezésére állni, de saját döntése alapján ez ennél hosszabb is lehet. Ráadásul a szolgálat időpontját nem feltétlenül jogosult maga megválasztani.⁵⁸ Ha pedig az önkéntes tartalékos szolgálati jogviszonyban álló ügyvéd a hat hónapos folyamatos kiképzést is vállalja, lényegében nem tud ügyvédi tevékenységet folytatni.

Összefoglalóan az ügyvédi összeférhetetlenségi okok alóli kivételek között jelentős számban találunk olyat, amelyik elvileg önmagában is teljes munkaidőt kívánna meg, ami a teljes munkaidősnek tekintett ügyvédkedés mellett szinte fizikai képtelenség. Ha pedig még azt is hozzávesszük, hogy a klasszikus ügyvédi tevékenység nem kiszámítható munkaidőben, hanem esetlegesen kíván meg rendelkezésre állást, a két pozíció összeegyeztetése lehetetlen lenne.

⁵⁵ Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a hivatkozott AB határozatban erre való utalás nem található.

⁵⁶ Ötr. 24. §.

⁵⁷ Ötr. 23. §.

⁵⁸ Az Ötr. 25. § (5) bekezdése alapján előre nem tervezhető soron kívüli vagy rendkívüli feladat katonai képességek közreműködésével történő végrehajtása érdekében az előzetes egyeztetésre vonatkozó határidőktől el lehet térni, azonban legkésőbb a behívóparancs kézbesítésekor annak tényéről az önkéntes tartalékos munkáltatóját tájékoztatni kell.

Valószínűleg az alapfeltételezést kell felülvizsgálni, és elfogadni, hogy az egyre specializálódó és differenciálódó ügyvédi működés nem minden esetben kíván meg teljes rendelkezésre állást. Könnyen elképzelhető akár az is, hogy egy szakterületen specialista ügyvéd havonta akár csak néhány órát dolgozik, ami mellett marad szabad kapacitása más foglalkozás üzésére is. Gondoljunk csak a kisgyermek mellett részmunkaidőben kiváló munkát végző ügyvédnőkre.

8. Záró gondolatok

Max Planck a klasszikus newtoni fizika meghaladását – logikusan – az azokkal ellentétes gyakorlati tapasztalatokkal hozta összefüggésbe: „túlzás nélkül megállapíthatjuk, hogy a fizika történetében még sohasem volt az elmélet a tapasztalattal olyan szoros kapcsolatban, mint jelenleg. Hiszen éppen a kísérleti tények ingatták meg és rombolták le a klasszikus elméletet. Minden új gondolatot, minden új lépést mérési eredmények hoztak meg, egyenesen kényszerítő erővel az előretapogatózó kutatás számára” (Planck, 1982, 207).

Amint azt a fentiekben láthattuk az ügyvédi összeférhetlenségi okok alóli – tételesen szabályozott kivételek – változó mértékben ugyan, de mind megkérdőjelezi az összeférhetlenségi okok alapját képező elvet. Van olyan kivételi körbe tartozó foglalkozás, amely egyszerre kérdőjelezi meg a közhatalomtól és az államtól való függetlenséget, az ügyvédi hivatás főfoglalkozás jellegét és alkalmas az ügyvédi hivatás közmegítélésének a gyengítésére is. Van olyan, a gyakorlatban megjelenő jogértelmezés, amelynek a kihasználásával lényegében az ügyvéd szinte bármilyen egyébként összeférhetetlennek minősülő gazdasági tevékenységet folytathat rendszeresen úgy, hogy bár ellenértéket közvetlenül nem szerez vele, de osztalékként annak hasznához közvetetten hozzájut. Egyértelműnek látszik, hogy nincs egyenes összefüggés az ügyvédi összeférhetlenség és az ügyvédi hivatás tekintélye között. A kivételek között ráadásul számos olyan található, amely maga is főállásnak minősül, teljes embert kíván, ami egyértelműen megkérdőjelezi azt, hogy az ügyvédi hivatást teljes állásban kellene ellátni.

Mindezek alapján arra is lehetne következtetni, hogy vagy az ügyvédi összeférhetlenség – netalán az ügyvédi hivatás – alapelveit kellene elvetnünk és újra gondolnunk, vagy a kivételek körét kellene alaposan felülvizsgáljunk. De lehetséges egy harmadik út is.

Simonyi Károly a klasszikus fizikának a modern fizika korában való szerepét – részben Poincaré nyomán – találóan így fogalmazta meg: „A klasszikus newtoni mechanikát és annak elegáns matematikai köntösbe öltöztetett változatait, mint amilyenek a Lagrange-egyenletek, a Hamilton-egyenletek, a jövőben is ismernünk és tanítanunk kell, mert a makroszkopikus anyagi testek mozgástörvényeit legadekvátabb módon továbbra is ők írják le. De ismernünk kell azért is, mert ezek azok, amelyek útmutatást adnak arra vonatkozóan, hogyan hatolhatunk be a mikrorendszerek törvényszerűségeibe, hogyan állítsuk fel a kvantummechanika alapösszefüggéseit” (Simonyi, 2021, 5, 3, 15).

Ugyanezen logika alapján érdemes lehet az ügyvédi hivatás lényegét adó alapelvek megtartása mellett a komplex modern társadalmi viszonyok modern alapelveivel kiegészítve az összeférhetlenség főszabályát felülvizsgálni annak érdekében, hogy ne közel harminc, a főszabálytól akár szélsőséges kivétellel közelítsük a szabályozást a való élet igényeihez.

Hivatkozások

- Baranyi B. (2024). Az ügyvédi összeférhetlenségi okok fejlődéséről. *Jogtudományi Közlöny*, 79(11), 500–509. <https://doi.org/10.59851/jk.79.11.2>
- Bánáti J., & Baranyi B. (Szerk.). (2021). *Nagykommentár az ügyvédi törvényhez*. Wolters Kluwer Hungary.
- Bihari M. (1997). A képviselők összeférhetlensége és a hatalommegosztás. *Politikatudományi Szemle*, 6(1), 5–17. Online: <https://shorturl.at/5tdcr>
- Fazekas M. (2007). Szakmai kamarák és európaizálódás. *Európai Tükör*, 12(6), 28–47.
- Gyulavári T. (2010). *Szürke zóna – A munkaviszony és az önfoglalkoztatás közötti jogviszonyok Európában és Magyarországon* [Habilitációs értekezés]. Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Állam-és Jogtudományi Kar. Online: <https://shorturl.at/zz846>
- Koós (2023). *Ezek a legismertebb, legjobban fizető szakmák 2023-ban: még mindig kevesen vágnak bele?* Pénzcentrum. Online: <https://shorturl.at/Ac1zC>
- Köblös A. (2007). A kereskedelmi választottbíráskodás alkotmányos háttere. In Harsági V., & Wopera Zs. (Szerk.) *Az igazságszolgáltatás kihívásai a XXI. században. Tanulmánykötet Gáspárdy László professzor emlékére* (pp. 199–210). HVG-ORAC.
- Központi Statisztikai Hivatal. (2018). *Mikrocenzus 2016 – 13. A foglalkozások presztízse*. Online: <https://shorturl.at/oW6xm>
- Minkó R., & Kratochwill Gy. (2023). *Ügyvédi összeférhetlenség elméletben és gyakorlatban*. KözigKedd 11. Online: <https://www.kozigkedd.hu/kozigkedd11>
- Miskolczi B. P. (2006). A kamarai szabályzat, mint vállalkozások társulásának döntése II. *Versenytükr*, 2(4), 33–36. Online: <https://shorturl.at/iP6id>
- Newton, I. (1846). *Mathematical Principles of Natural Philosophy*. Daniel Adee.
- Pénzcentrum. (2021). *Itt a legismertebb szakmák rangsora: a bérek közel sem olyan csábítóak*. Online: <https://shorturl.at/Kwhzo>
- Planck, M. (1982). *Válogatott tanulmányok*. Gondolat.
- Sárközy T. (2018). A választottbíráskodás státuszkérdéseiről az új választottbírói törvény alapján. *Jogtudományi Közlöny*, 73(1), 39–45. Online: <https://shorturl.at/0PpSU>
- Sik E., Huszár Á., & Nagy R. K. (2023). A foglalkozások inkonzisztenciája – egy új, presztízsalapú tipológia felé. *Statisztikai Szemle*, 101(2), 95–117. <https://doi.org/10.20311/stat2023.02.hu0095>
- Simonyi K. (2021). *A fizika kultúrtörténete a kezdetektől a huszadik század végéig*. Akadémiai. K.
- Sulyok T. (2013). *Az ügyvédi hivatás alkotmányjogi helyzete* [PhD értekezés]. Szegedi Tudományegyetem. Online: <https://shorturl.at/czFPE>
- Timár K. (2021). *Az anyagi jog és az eljárási jog határán – A választottbírói szerződés kikényszeríthetősége és annak kollíziós jogi vonatkozásai* [Doktori értekezés]. ELTE Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola. Online: <https://shorturl.at/cIIZ6>
- Ugróczky M. (2024). A tolmácsolás ingtag közjogi alapjai. *Magyar Jogi Nyelv*, 1, 14–25. Online: <https://shorturl.at/W0dM7>
- Varga I. (2019). A választottbírák felelőssége. *Közjegyzők Közlönye*, 66(5-6.), 5–12. Online: <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/2590543>